HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

26 noiembrie 2009 *

În cauza C-363/08,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Verwaltungsgerichtshof (Austria), prin decizia din 25 iunie 2008, primită de Curte la 7 august 2008, în procedura

Romana Slanina

împotriva

Unabhängiger Finanzsenat, Außenstelle Wien,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președintele Camerei a patra, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a doua, doamna C. Toader, domnii C. W. A. Timmermans, K. Schiemann (raportor) și P. Kūris, judecători,

* Limba de procedură: germana.

avocat general: domnul M. Poiares Maduro,
grefier: domnul B. Fülöp, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 2 iulie 2009,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru doamna Slanina, de M. Tröthandl, Rechtsanwalt;

— pentru l'Unabhängiger Finanzsenat, Außenstelle Wien, de domnul W. Pavlik, în calitate de agent;

— pentru guvernul austriac, de doamnele C. Pesendorfer și M. Winkler, în calitate de agenți;

— pentru guvernul elen, de doamnele S. Vodina și O. Patsopoulou, în calitate de agenți;

— pentru guvernul polonez, de domnul M. Dowgielewicz, în calitate de agent;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de domnul V. Kreuschitz, în calitate de agent,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității, în versiunea sa modificată și actualizată prin Regulamentul (CE) nr. 118/97 al Consiliului din 2 decembrie 1996 (JO 1997, L 28, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 4, p. 35, denumit în continuare „Regulamentul nr. 1408/71").

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Slanina, resortisantă austriacă divorțată care și-a transferat domiciliul în Grecia, pe de o parte, și Unabhängiger Finanzsenat, Außenstelle Wien, pe de altă parte, cu privire la recuperarea alocațiilor familiale și a creditelor fiscale percepute de persoana în cauză în Austria pentru fiica sa.

Cadrul juridic

Reglementarea comunitară

3 Articolul 1 litera (f) punctul (i) din Regulamentul nr. 1408/71 definește termenii „membru de familie” ca reprezentând:

„[…] orice persoană definită sau recunoscută ca membru al familiei sau desemnată ca membru al gospodăriei de legislația în baza căreia se acordă prestațiile […];cu toate acestea, dacă legislațiile respective consideră ca membru al familiei sau al gospodăriei numai persoana care locuiește sub același acoperiș cu lucrătorul salariat sau cu lucrătorul care desfășoară o activitate independentă, se apreciază că această condiție este îndeplinită dacă persoana respectivă se află, în principal, în întreținerea acestuia din urmă. […]”

4 În conformitate cu articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1408/71, acest regulament se aplică:

„[…] lucrătorilor salariați sau care desfășoară activități independente care s-au supus sau fac obiectul legislației unuia sau mai multor state membre și care sunt cetățeni ai unuia dintre statele membre […] precum și membrilor de familie ai acestora și urmașilor lor.”

5 Articolul 13 din Regulamentul nr. 1408/71 prevede:

„(1) Sub rezerva articolului 14c, persoanele cărora li se aplică prezentul regulament fac obiectul legislației unui singur stat membru. Legislația respectivă este stabilită în conformitate cu dispozițiile prezentului titlu.

(2) Sub rezerva articolelor 14-17:

(a) persoana care desfășoară o activitate salariată pe teritoriul unui stat membru se supune legislației statului respectiv chiar dacă își are domiciliul pe teritoriul altui stat membru […]

[…]”

6 Articolul 73 din Regulamentul nr. 1408/71, intitulat „Lucrătorii salariați sau lucrătorii care desfășoară activități independente ai căror membri de familie au reședința într-un stat membru, altul decât statul competent”, este redactat după cum urmează:

„Lucrătorul salariat sau lucrătorul care desfășoară o activitate independentă aflat sub incidența legislației unui stat membru are dreptul, în ceea ce privește membrii de familie care au reședința într-un alt stat membru, la prestațiile familiale prevăzute de legislația primului stat, ca și cum ar avea reședința în acel stat, sub rezerva dispozițiilor anexei VI.”

7 Articolul 76 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1408/71, intitulat „Reguli de prioritate în cazul cumulului drepturilor la prestații familiale în temeiul legislației statului competent și în temeiul legislației statului membru de reședință al membrilor de familie", prevede:

„În cazul în care, pe durata aceleiași perioade, pentru același membru de familie și în temeiul desfășurării unei activități profesionale, prestațiile familiale sunt prevăzute de legislația statului membru pe al cărui teritoriu membrii de familie au reședința, dreptul la prestații familiale datorate în conformitate cu legislația unui alt stat membru, dacă este cazul în temeiul articolului 73 sau 74, se suspendă până la cuantumul prevăzut de legislația primului stat membru."

8 Deși în perioada ce privește litigiul din acțiunea principală au fost aduse modificări Regulamentului nr. 1408/71, acestea nu au nicio incidență asupra soluției acestui litigiu.

Reglementarea națională

9 În temeiul articolului 2 alineatul 1 din Legea privind compensarea prin alocații a obligațiilor de întreținere familiale (Familienlastenausgleichsgesetz) din 1967 (denumită în continuare „FLAG"), au dreptul la alocații familiale pentru copii persoanele care își au domiciliul sau reședința obișnuită pe teritoriul federal.

10 Articolul 2 alineatul 2 din FLAG prevede că care are dreptul la alocații familiale persoana în gospodăria căreia se află copilul. O persoană în gospodăria căreia nu se află copilul, dar care suportă cu preponderență cheltuielile de întreținere ale acestuia, are dreptul la alocații familiale în cazul în care nicio altă persoană nu are acest drept în temeiul primei teze a prezentului alineat.

11 Articolul 2 alineatul 8 din FLAG prevede că persoanele care își au domiciliul atât pe teritoriul federal, cât și în străinătate nu au dreptul la alocații familiale decât în cazul în care centrul intereselor lor se află pe teritoriul federal, iar copiii locuiesc în mod permanent pe acest teritoriu. Potrivit aceleiași dispoziții, centrul intereselor unei persoane se află în statul cu care aceasta are legăturile personale și economice cele mai strânse.

12 Articolul 26 alineatul 1 din FLAG prevede:

„Orice persoană care a încasat în mod nejustificat alocațiile familiale este obligată să ramburseze sumele corespunzătoare […]”.

Acțiunea principală și întrebările preliminare

13 Din decizia de trimitere rezultă că doamna Slanina este mama unei fete, Nina, născută în 1991. În momentul când au început să îi fie plătite doamnei Slanina alocațiile familiale, condițiile pentru acordarea acestora erau întrunite.

14 Din vara anului 1997, doamna Slanina s-a instalat în Grecia, unde Nina este școlarizată din toamna aceluiași an. Tatăl său, fostul soț al doamnei Slanina și resortisant austriac, locuiește în Austria, unde exercită o activitate profesională. Reclamanta din acțiunea principală exercită singură autoritatea părintească asupra fiicei sale. Tatăl copilului este obligat să plătească o pensie alimentară, dar nu o achită.

15 În perioada 1 ianuarie 1998-31 octombrie 2003, doamna Slanina a beneficiat în Austria de alocații familiale și de credite fiscale pentru fiica sa Nina, în cuantum total de 10 884,95 euro, respectiv 7 824,79 euro de alocații familiale și 3 060,16 euro de credit fiscal. Prin decizia Finanzamt (biroul de impozite) din Mödling (Austria) din 22 octombrie 2003, aceste sume i-au fost reclamate pentru motivul că, din anul 1997, a locuit în mod permanent în Grecia cu fiica sa. Finanzamt a considerat, astfel, că nu era îndeplinită una dintre condițiile de acordare a alocațiilor familiale în temeiul articolului 2 alineatul 8 din FLAG, mai precis cea legată de fixarea centrului intereselor și a domiciliului copilului în Austria.

16 Anterior anului 2001, doamna Slanina nu exercita nicio activitate profesională și nici nu mai era înregistrată în Grecia ca persoană în căutarea unui loc de muncă. Ea își asigura existența datorită ajutorului părinților săi și economiilor personale. Din anul 2001, ea exercită din luna mai până la începutul lunii octombrie a fiecărui an o activitate sezonieră de ghid turistic în cadrul unei întreprinderi grecești.

17 Acțiunea formulată de doamna Slanina împotriva deciziei Finanzamt de Mödling din 22 octombrie 2003 a fost respinsă mai întâi printr-o decizie preliminară din 9 decembrie 2004 a respectivului Finanzamt și ulterior printr-o decizie a Unabhängiger Finanzsenat, Außenstelle Wien din 30 iunie 2005. Prin urmare, reclamanta din acțiunea principală a sesizat instanța de trimitere. Ea a susținut în esență că, în cazul în care nu avea dreptul la alocații familiale în temeiul legislației austriece, era necesar să se aplice Regulamentul nr. 1408/71. În opinia sa, întrucât tatăl Ninei, fostul său soț, locuia și lucra în Austria, doamna Slanina avea dreptul, în conformitate cu articolul 73 din acest regulament, la alocații familiale, în pofida faptului că locuia în Grecia.

18 Acestea sunt împrejurările în care Verwaltungsgerichtshof a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„1) Din Regulamentul nr. 1408/71 […] rezultă că soția divorțată, fără o activitate profesională, a unui bărbat cu domiciliul în Austria și care exercită o activitate salariată își păstrează dreptul la alocație familială (pentru un copil) față de statul

austriac, în cazul în care aceasta își stabilește domiciliul în alt stat membru și își transferă acolo centrul intereselor sale și în cazul în care continuă să nu exercite o activitate profesională nici în acest stat membru?

2) Prezintă relevanță pentru răspunsul la prima întrebare împrejurarea că Austria – unde soțul divorțat a rămas, își are domiciliul exclusiv și își exercită activitatea profesională – acordă acestui bărbat, în anumite condiții, un drept la alocație familială (pentru copil) în cazul în care dreptul soției divorțate nu mai există?

3) Din Regulamentul nr. 1408/71 rezultă un drept al soției divorțate la alocație familială (pentru copil) față de statul austriac constând în aceea că soțul divorțat și tatăl copilului își are domiciliul și își exercită activitatea profesională, în cazul în care intervine o schimbare în raport cu împrejurările menționate la prima întrebare, în sensul că soția începe să exercite o activitate profesională în noul stat membru?"

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima și la a doua întrebare

19 Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 73 din Regulamentul nr. 1408/71 trebuie interpretat în sensul că o persoană divorțată, căreia îi erau plătite alocațiile familiale de instituția competentă a statului în care locuia anterior și în care fostul său soț continuă să locuiască și să lucreze, păstrează beneficiul acestor alocații chiar și în cazul în care părăsește statul pentru a se stabili împreună cu copilul

său într-un alt stat membru, în care nu lucrează, și chiar și în cazul în care fostul său soț, tatăl copilului, ar putea încasa alocațiile respective în statul său de reședință.

20 Rezultă din dosar că doamna Slanina este fosta soție a unui lucrător salariat care, în cursul perioadei vizate de litigiul din acțiunea principală, se afla, în temeiul articolului 13 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 1408/71, sub incidența legislației Republicii Austria, statul membru pe teritoriul căruia exercita o activitate profesională.

21 Potrivit articolului 73 din Regulamentul nr. 1408/71, lucrătorul salariat sau care desfășoară o activitate independentă aflat sub incidența legislației unui stat membru are dreptul, în ceea ce privește membrii de familie care au reședința într-un alt stat membru, la prestațiile familiale prevăzute de legislația primului stat ca și cum ar avea reședința în acel stat.

22 Obiectul articolului 73 menționat constă în a garanta membrilor de familie ai unui lucrător aflat sub incidența legislației unui stat membru, care își au reședința într-un alt stat membru, acordarea prestațiilor familiale prevăzute de legislația aplicabilă în primul stat (a se vedea Hotărârea din 10 octombrie 1996, Hoever și Zachow, C-245/94 și C-312/94, Rec., p. I-4895, punctul 32, precum și Hotărârea din 5 februarie 2002, Humer, C-255/99, Rec., p. I-1205, punctul 39).

23 Chiar dacă instanța de trimitere nu a interpelat Curtea în această privință, este important să se menționeze că dreptul la alocații familiale în temeiul articolului 73 din Regulamentul nr. 1408/71, plătite sau doamnei Slanina, sau fostului soț al acesteia, era efectiv subordonată condiției ca respectivul copil să poată intra sub incidența domeniului de aplicare personal al Regulamentului nr. 1408/71. Acesta este definit la articolul 2 din regulament. Astfel, în conformitate cu dispozițiile respectivului articol 2 alineatul (1), regulamentul menționat se aplică în special „lucrătorilor salariați sau care desfășoară activități independente care s-au supus sau fac obiectul legislației unuia sau mai multor state membre și care sunt cetățeni ai unuia dintre statele membre […] precum și membrilor de familie ai acestora. […]."

24 În ceea ce privește noțiunea „membri de familie”, aceasta este definită la articolul 1 litera (f) punctul (i) din Regulamentul nr. 1408/71 ca „orice persoană definită sau recunoscută ca membru al familiei sau desemnată ca membru al gospodăriei de legislația în baza căreia se acordă prestațiile […]; cu toate acestea, dacă legislațiile respective consideră ca membru al familiei sau al gospodăriei numai persoana care locuiește sub același acoperiș cu lucrătorul salariat sau cu lucrătorul care desfășoară o activitate independentă, se apreciază că această condiție este îndeplinită dacă persoana respectivă se află, în principal, în întreținerea acestuia din urmă. […]”.

25 Astfel, mai întâi, această dispoziție face trimitere expresă la reglementarea națională, definind drept „membru de familie” „orice persoană definită sau recunoscută ca membru al familiei sau desemnată ca membru al gospodăriei de legislația în baza căreia se acordă prestațiile […]”, respectiv, în cauza principală, de dispozițiile FLAG.

26 În al doilea rând, articolul 1 litera (f) punctul (i) din Regulamentul nr. 1408/71 introduce un amendament potrivit căruia, „cu toate acestea, dacă legislațiile [naționale] respective consideră ca membru al familiei sau al gospodăriei numai persoana care locuiește sub același acoperiș cu lucrătorul salariat sau cu lucrătorul care desfășoară o activitate independentă, se apreciază că această condiție este îndeplinită dacă persoana respectivă se află, în principal, în întreținerea acestuia din urmă. […]”.

27 Revine, așadar, instanței de trimitere să verifice dacă în cazul de față este îndeplinită condiția prevăzută la articolul 1 litera (f) punctul (i) din Regulamentul nr. 1408/71, cu alte cuvinte dacă respectivul copil, cu toate că nu a locuit cu tatăl său în perioada vizată în cauza principală, putea fi considerat „membru de familie” în raport cu tatăl său, în sensul și în conformitate cu legea națională, iar în caz contrar, dacă putea fi considerată ca fiind „în principal în întreținerea” acestuia.

28 Rezultă din dosarul înaintat Curții că fostul soț al doamnei Slanina era într-adevăr obligat la plata unei pensii alimentare pentru fiica sa Nina. Împrejurarea că acesta nu a

plătit-o este lipsită de relevanță în ceea ce privește aspectul dacă acest copil este membru al familiei sale.

29 În ipoteza în care constatările instanței de trimitere ar conduce-o pe aceasta la concluzia că situația în discuție în acțiunea principală intră sub incidența domeniului de aplicare personal al Regulamentului nr. 1408/71, se ridică problema dacă o persoană aflată în situația doamnei Slanina se poate întemeia pe articolul 73 din acest regulament. Instanța de trimitere mai solicită să se stabilească dacă împrejurarea că soțul divorțat a rămas în Austria, unde lucrează și, din perspectiva legii naționale, ar avea dreptul la prestațiile în discuție în acțiunea principală, poate avea o incidență asupra dreptului unei persoane în situația doamnei Slanina de a conserva beneficiul respectivelor prestații.

30 În această privință, este necesar să se sublinieze că este lipsită de relevanță împrejurarea că doamna Slanina și fostul său soț au divorțat. Astfel, Curtea a admis deja că, deși este adevărat că Regulamentul nr. 1408/71 nu vizează în mod expres situațiile familiale consecutive unui divorț, nimic nu justifică excluderea lor din domeniul de aplicare al respectivului regulament. Într-adevăr, una dintre consecințele obișnuite ale divorțului este încredințarea copiilor unuia dintre părinți, aceluia la care copilul urmează să locuiască. Or, este posibil ca, pentru diferite motive, în cazul de față, ca urmare a unui divorț, părintele care are în întreținere copilul să părăsească statul membru de origine și să se stabilească într-un alt stat membru fie pentru a lucra, precum în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Humer, citată anterior, fie, ca în cazul prezentei acțiuni principale, pentru a exercita o activitate salariată numai la câțiva ani după ce și-a stabilit reședința. Într-un astfel de caz, reședința copilului minor se va deplasa de asemenea către statul membru respectiv (a se vedea Hotărârea Humer, citată anterior, punctele 42 și 43).

31 Trebuie menționat că, prin însăși natura lor, prestațiile familiale nu pot fi considerate ca fiind datorate unei persoane independent de situația sa familială. În consecință, este lipsită de importanță împrejurarea că persoana căreia i se acordă prestațiile familiale este doamna Slanina, și nu însuși lucrătorul, respectiv fostul soț al acesteia (a se vedea Hotărârea Humer, citată anterior, punctul 50).

32 Având în vedere cele de mai sus, este necesar să se răspundă la prima și la a doua întrebare că articolul 73 din Regulamentul nr. 1408/71 trebuie interpretat în sensul că o persoană divorțată, căreia îi erau plătite alocațiile familiale de instituția competentă a statului membru în care își avea reședința și în care fostul său soț continuă să locuiască și să lucreze, păstrează beneficiul acestor alocații pentru copilul său, cu condiția ca acesta din urmă să fie recunoscut ca „membru de familie" al fostului soț, în sensul articolului 1 litera (f) punctul (i) din regulamentul menționat, chiar și în situația în care persoana divorțată părăsește acest stat pentru a se stabili împreună cu copilul său într-un alt stat membru, în care nu lucrează, și chiar și în cazul în care fostul soț ar putea încasa alocațiile în cauză în statul său membru de reședință.

Cu privire la a treia întrebare

33 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă împrejurarea că doamna Slanina a început să exercite o activitate profesională în Grecia a avut influență asupra existenței dreptului său la alocații familiale în Austria.

34 Dacă s-ar stabili că exercitarea respectivei activități profesionale a generat, în Grecia, un drept la alocații familiale echivalente celor primite în Austria, răspunsul la această întrebare ar fi afirmativ.

35 Rezultă din observațiile guvernului elen și din cele ale Comisiei că legislația greacă nu prevede plata alocațiilor familiale decât anumitor lucrători salariați. Această plată este întotdeauna asociată unui raport de muncă, faptul de a locui în Grecia nefiind, în sine, suficient. Revine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă împrejurarea că doamna

Slanina exercita o activitate profesională pe teritoriul Republicii Elene îi conferea dreptul de a beneficia de alocații familiale în acest stat membru.

36 Dacă s-ar dovedi că aceasta este situația, ar fi necesar să se aplice regula „anti-cumul" prevăzută la articolul 76 din Regulamentul nr. 1408/71. Obiectul acestei dispoziții este acela de a soluționa problema cumulului de drepturi la prestații familiale datorate, pe de o parte, în temeiul articolului 73 din acest regulament și, pe de altă parte, în temeiul legislației naționale a statului în care își au reședința membrii de familie care conferă dreptul la prestații familiale ca urmare a exercitării unei activități profesionale (a se vedea Hotărârea din 7 iunie 2005, Dodl și Oberhollenzer, C-543/03, Rec., p. I-5049, punctul 53).

37 În temeiul articolului 76 din Regulamentul nr. 1408/71, obligația de a plăti prestațiile familiale ar fi revenit atunci cu prioritate Republicii Elene ca stat membru de reședință al Ninei și al mamei sale. Dreptul la prestațiile familiale austriece, în temeiul articolului 73 din acest regulament, ar fi fost suspendat până la concurența cuantumului prevăzut în legislația greacă.

38 Având în vedere cele de mai sus, este necesar să se răspundă la a treia întrebare că exercitarea, de către o persoană care se află într-o situație precum cea a reclamantei din acțiunea principală, a unei activități profesionale în statul membru în care își are reședința, activitate care conferă efectiv dreptul la alocații familiale, are ca efect să suspende, în conformitate cu articolul 76 din Regulamentul nr. 1408/71, dreptul la alocațiile familiale datorate în temeiul reglementării statului membru pe teritoriul căruia fostul soț al acestei persoane exercită o activitate profesională până la concurența cuantumului prevăzut de legislația statului de reședință al acesteia.

Cu privire la cheltuielile de judecată

39 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

1) Articolul 73 din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității, în versiunea sa modificată și actualizată prin Regulamentul (CE) nr. 118/97 al Consiliului din 2 decembrie 1996, trebuie interpretat în sensul că o persoană divorțată, căreia îi erau plătite alocațiile familiale de instituția competentă a statului membru în care își avea reședința și în care fostul său soț continuă să locuiască și să lucreze, păstrează beneficiul acestor alocații pentru copilul său, cu condiția ca acesta din urmă să fie recunoscut ca „membru de familie" al fostului soț, în sensul articolului 1 litera (f) punctul (i) din regulamentul menționat, chiar și în situația în care persoana divorțată părăsește acest stat pentru a se stabili împreună cu copilul său într-un alt stat membru, în care nu lucrează, și chiar și în cazul în care fostul soț ar putea încasa alocațiile în cauză în statul său membru de reședință.

2) Exercitarea de către o persoană care se află într-o situație precum cea a reclamantei din acțiunea principală, a unei activități profesionale în statul membru în care își are reședința, activitate care conferă efectiv dreptul la alocații familiale, are ca efect să suspende, în conformitate cu articolul 76 din

Regulamentul nr. 1408/71, în versiunea sa modificată și actualizată prin Regulamentul (CE) nr. 118/97, dreptul la alocațiile familiale datorate în temeiul reglementării statului membru pe teritoriul căruia fostul soț al acestei persoane exercită o activitate profesională până la concurența cuantumului prevăzut de legislația statului de reședință al acesteia.

Semnături